

Recenze

Lehký, I. – Sýkora, M. (eds.) 2015: *Oltářík. Hrad Jakoubka z Vřesovic*. Most, 124 str. s obrazovou přílohou, mapami, rekonstrukcemi a plány.

Josef Hložek

Kolektiv autorů tvořený I. Lehkým, M. Sýkorou, Š. Martinkovou, J. Crkalem, P. Hlavenkou, O. Kotyzou, M. Novým, J. Skopcem a M. Volfem se zaměřil na v mnoha ohledech unikátní, plošně méně rozsáhlý areál hradu Oltářík založený na vrcholu dominantního čedičového útvaru v Milešovské části Českého středohoří nad obcí Děkovka. Počátky tohoto pozoruhodného objektu, založeného krátce před polovinou 15. století, jsou spojeny s osobou významného husitského hejtmana Jakoubka z Vřesovic. Volba staveniště hradu, stavební podoba jeho jádra i dalších částí hradního areálu plně koresponduje s předpokládanými Jakoubkovými nároky kladenými na hrad, i s vlivem stoupajícího uplatnění palných zbraní ve vojenských střetnutích tohoto období. Autorský kolektiv vytvořil komplexně pojatou studii sestávající se nejen uceleného přehledu bádání, vyhodnocení starší plánové dokumentace a ikonografických pramenů, souboru archeologického materiálu, nového zpracování historie objektu včetně edice nejvýznamnějších listin vztahujících se k hradu a době jeho života, ale především z nového stavebně historického vyhodnocení dochovaných zdív, nástinu stavebního vývoje hradního areálu a pořízení nové geodetické dokumentace. Publikovaná plánová dokumentace je klíčem k interpretaci hradu v širším kontextu hradní architektury 15. století. Největší přínos práce je tedy možné spatřovat v podrobné deskripci a interpretaci v terénu vymezitelných částí hradní dispozice, při jejichž výstavbě se uplatnily, mimo jiné, také v tomto období stále častěji užívané násypy zpevněné nasucho kladeným zdivem. Tyto konstrukce byly, podobně jako na dalších hradních novostavbách tohoto období i na v této době upravovaných objektech, doplněny o velmi odolně dřevěné či dřevohliněné části, umožňující použití palných zbraní při obraně hradu. Nemalou pozornost věnoval autorský kolektiv také z hlediska obrany podstatnému komunikačnímu schématu. Ve světle výsledků nových poznatků je možné Oltářík považovat za vícedílný hrad spíše s převažující správní, vojenskou a symbolickou funkcí. Jedním z dalších důvodů výstavby hradu pak mohla být také Jakoubkova ambice vybudovat rozsáhlejší majetkovou doménu, napojenou na komunikaci spojující Teplicko a Poohří. S tímto záměrem patrně korespondovala stavební podoba poměrně úsporně řešeného hradního jádra, jemuž dominovala obdélná obytná věž se dvěma zaoblenými nárožními. Ostatní části hradního areálu založené především v severní a západní část hradního staveniště, společně s vedením přístupové komunikace, však plně odrážejí zkušenosti husitských hejtmanů s prudkým rozvojem vojenských technologií v době husitské a pohusitské. Prozatím nevelká kolekce archeologického materiálu, především kachlů, pak ilustruje úroveň hmotné kultury, která se však v základních rysech neliší

od ostatních, v průběhu 15. století obývaných šlechtických sídel. V kontextu hradní architektury 15. století představoval Oltářík hrad blížící se kvalitou své obytné komponenty výstavné tvrzi. Jeho fortifikační systém však plně zapadá do kontextu soudobých novostaveb či přestaveb starších objektů, mezi něž patří hrady Kalich či Sion, na jejichž opevnění se odrazily bohaté zkušenosti vojenských autorit, mezi něž patřil Jan Žižka z Trocnova či Jan Roháč z Dubé. Publikaci je tak možné považovat, především díky svému informačnímu potenciálu, publikované plánové dokumentaci, 3D rekonstrukcím, náročné fotodokumentaci a interpretacím za významný počín v oblasti kastleologie a nepochybně také v oblasti archeologické a památkové péče.